

AL MIJN SCHULD IS WEGGEDAAN

AFREKENEN MET
(FINANCIËLE) SCHULD

WALTER HOBELMAN

AL MIJN SCHULD IS WEGGEDAAN

**AFREKENEN MET
(FINANCIËLE) SCHULD**

WALTER HOBELMAN

VOORPUBLICATIE

Dit boek draag ik op aan Henk Varwijk, die een maand voordat dit boek verscheen onverwacht overleed. Henk was jarenlang een fijne gesprekspartner en een soort tweede vader voor mij, waarmee ik menig mooi gesprek over het leven, ondernemen en het geloof heb gevoerd. Hij was zó benieuwd naar het uiteindelijke resultaat van dit boek, ondanks dat hij vond dat ik het niet moest schrijven 'omdat het tegen je kan werken in je ondernemerschap'. Ik zag én zie dat anders. Het is jammer dat ik hem nu niet meer van mijn gelijk kan 'overtuigen'. 'Onze lieve Heer' was en is van ons allebei. Henk, rust in Zijn vrede!

INHOUD

Voorwoord

- Otwin van Dijk, *burgemeester Oude IJsselstreek* 9
- Gerdien Lammers, *spreekster/docent Stichting Vrij Zijn* 13

Inleiding

Waarom dit boek? 15

- De financiële afgrond in 17
- Hoe je dit boek kunt gebruiken 22
- Over de titel van dit boek 23

Hoofdstuk 1

Schulden en armoede in Nederland: feiten en cijfers 27

- Waar hebben we het over? 27
- Oorzaken 28
- Nog meer feiten, cijfers en weetjes 30
- Wat is armoede? 31
- Armoedegrens 33
- Kerken en de schuldenproblematiek 33
- Hoe maken we het probleem bespreekbaar? 36
- Geldzorgen 37
- 10 tips voor een gezond financieel uitgavenpatroon 40
- De invloed van schulden en armoede op de samenleving 43

Hoofdstuk 2

Hoe kom je in de schulden? 49

- Inleiding op de persoonlijke verhalen 54
- Het verhaal van Ivon 55
- Het verhaal van de rijschoolhouder 60
- Het verhaal van de fotograaf 64

- Domme pech 69
- Verkeerde keuzes 71
- Eigen schuld! 73
- Hoe kom je in de schulden? 75
- Heb je echt alles nodig? 78
- Verandering van gedrag 80
- Oh oh, die overheid! 82
- Het verhaal van marcel 83
- Het moet anders! 85
- De grijze middenmoot 87

Hoofdstuk 3

De tijd van zelf oplossen of niets doen 93

- De 4 lessen 95
- De klepperende brievenbus 100
- Reageer tijdig anders ben je te laat 103
- Hulp zoeken, waar? 105

Hoofdstuk 4

Onder bewind 113

- Een bewindvoerder kiezen 117
- De schuldsanering 125
- Over leefgeld 129
- Is een bewindvoerder een naar mens? 134

Hoofdstuk 5

Schulden en identiteit 141

- Kracht door kwetsbaarheid 141
- Identiteit 143
- Hoe kwetsbaar kun je zijn? 144
- Schaamte 146
- Leven achter een dichte deur 153
- Wat vertel ik aan wie? 157
- Omgaan met wat je aangeboden krijgt 167

Hoofdstuk 6

Na de bewindvoering 175

- De schone lei 178
- Leren budgetteren 182
- Van schulden winst maken 190
- De achterstand goedmaken 193
- Hoe voed je je kind financieel op? 196
- Bewaren, besparen, recyclen 201

Hoofdstuk 7

Iedereen heeft schulden, ook Jeff Bezos 209

- Wie is in vredesnaam Jeff Bezos? 211
- Het evangelie uitleggen: God – Wij – Jezus – Jij 213
- Bill Gates heeft ook schulden 214
- Ik kan je even niet meer volgen, Walter! 215
- Er is een oplossing 216
- Een christen zijn 218

Hoofdstuk 8

Je identiteit in Christus 223

- Wat heb ik ontdekt? 224
- Een schuldenvrije identiteit 228
- En nu aan de slag! 232

Dankwoord

- Jullie worden bedankt! 235

Appendix

- Begrippenlijst en adreslijst 239

VOORWOORD

Otwin van Dijk, *burgemeester Oude IJsselstreek*

Openhartig. Informatief. Inspirerend.

Met deze drie woorden zou ik dit bijzondere boek van Walter Hobelman omschrijven. Knap geschreven ook. Want ga er maar aan staan: een boek schrijven over schulden, schuldsanering en de schaamte die daar vaak bij komt kijken. De meeste mensen zullen misschien denken: laat maar, veel te zware kost voor mij. Dat is onterecht. Op een aansprekende en begrijpelijke manier worden in dit boek moeilijke kwesties beschreven, begeleid door persoonlijke noten van de auteur.

Openhartig werkt het best. Dat leer je wel in dit boek. Je leest veel persoonlijke en herkenbare verhalen. Walter geeft daarbij zélf het goede voorbeeld en biedt de lezer een openhartig inkijkje in de periode waarin hij en zijn gezin onder bewind stonden om hun schulden weg te werken.

Als we eerlijk zijn: maken we niet allemaal dingen mee in ons leven die je eigenlijk liever niet hebt? Je kunt ziek worden, je relatie kan stuk gaan of je kunt – om wat voor reden dan ook – te maken krijgen met schulden. Hoe erg dat je ook raakt, je bent niet de enige. Erover praten werkt het best. Andere mensen kunnen je wellicht helpen. Dat willen de meeste mensen trouwens ook best. Op z'n minst lucht het gewoon op als je je verhaal vertelt.

Informatief is het boek zeker. Je krijgt talloze praktische tips voorgeschoteld. Hoe het werkt als je in de schuldsanering zit, de pittige stappen die je moet zetten om er weer uit te komen en nog beter: hoe je kunt voorkomen dat je in de schulden komt! Budgetteren (eenvoudig gezegd: goed omgaan met geld) is een vak apart. Dat geldt voor iedereen, niet alleen voor mensen met een laag inkomen. We kunnen allemaal wel wat goede tips gebruiken hoe je verstandig met je geld om kunt gaan.

Het boek legt tevens pijnlijk bloot hoe complex onze schuldhulpverlening is georganiseerd. Ondanks alle goede bedoelingen, werkt het niet goed. Een concreet voorbeeld is iemand die een schuld van 14.000 euro had, waar 48 hulpverleners mee bezig waren, die samen 269.000 euro kostten. Waanzin natuurlijk! Dat moet echt anders.

Inspirerend is het boek ook. Het gaat niet alleen over schulden en schuldsanering. Het gaat ook over hoe je in het leven staat. Voor Walter is zijn geloof een belangrijke houvast. Hij laat je in dit boek zien waarom dat voor hem belangrijk is. Zonder jou per se te willen overtuigen dat jij op dezelfde manier in het leven zou moeten staan. Ik lees er vooral in dat je meer bent dan alleen iemand die in de schulden zit. Meer dan een ‘cliënt’. Je blijft gewoon jezelf. Ga op zoek naar wat jou drijft, waar jij je inspiratie uit put.

Kortom, ‘Al mijn schuld is weggedaan’ is een bijzonder boek. Ik heb het in één ruk uitgelezen. Het is niet alleen een boek voor mensen die financiële problemen hebben en die tips, hoop en houvast zoeken. Het is ook een boek voor mensen die werken in de schuldsanering. En voor iedereen die geïnteresseerd is in hoe je om kunt gaan met tegenslagen.

Het boek geeft je drie opdrachten mee: ten eerste onze schuldhulpverlening beter maken, ten tweede zelf zorgvuldig met geld omgaan en ten derde op zoek gaan naar wat jou drijft in je leven.

Lezen dus!

VOORWOORD

Gerdien Lammers, spreker/docent Stichting Vrij Zijn

Lieve Walter,

Dank je wel voor het schrijven van dit boek. Het heeft me regelmatig tot tranen toe geroerd. Ik heb enorm veel respect en bewondering voor jullie. De moed waarmee jullie de problemen tegemoet zijn getreden is bewonderenswaardig (en ja, ik snap dat jullie jezelf helemaal niet altijd moedig vonden, maar toch zijn jullie er dwars doorheen gegaan en dát is absoluut moedig!).

Ik zou willen dat ik in de afgelopen jaren beter had begrepen welke impact dit op jullie heeft gehad, maar daarom heb je natuurlijk ook dit boek geschreven. Dank je wel dat ik het mocht (mee)lezen. Dat vond ik een groot voorrecht.

Ik ben ervan overtuigd dat dit boek vele mensen gaat helpen om met opgeheven hoofd door een moeilijke tijd te gaan. Jullie zijn hier samen een fantastisch voorbeeld in.

Het is een prachtig en eerlijk verhaal dat opnieuw bevestigt dat God onze Vader is op het moment dat we ons leven in Zijn handen leggen en niet pas als we alles perfect op orde hebben.

INLEIDING

Waarom dit boek?

Dit boek is op verschillende manieren een optelsom. Allereerst vanwege het onderwerp ‘schulden’. Schulden worden opgebouwd en zijn een optelsom van bedragen die je wel moet, maar niet kunt betalen. Al die schulden kunnen verschillende oorzaken hebben. Het begint klein, het stapelt zich op en uiteindelijk is het niet meer te overzien. Voor je het weet staat de deurwaarder op de stoep, of iemand anders met minder geduld.

Het boek is ook een optelsom van mijn eigen leven, of beter, ons gezinsleven. Ik ben sinds een paar jaar schrijver van beroep en geniet van het op papier zetten van woorden en teksten voor mensen die het zelf moeilijk vinden om hun gedachten en verhalen te verwoorden. Schrijven is mijn passie geworden. Ik liep al een hele tijd met het idee om zelf een boek te schrijven maar ik wist niet goed waarover. Ik maakte teveel mee, denk ik, om een goede keuze voor een onderwerp te kunnen maken.

Totdat ik in oktober 2018 Ivon¹ tegenkwam. Ik mocht haar interviewen voor een artikel over een herfstfair voor mensen waarvan het lichaam, de geest of de portemonnee niet altijd goed meewerken. Ivon vertelde open en eerlijk over het feit dat ze in de schuldsanering zat en hoe het zover was gekomen. Ik vond het een bizar verhaal, want het barstte van de oneerlijkheid en miscommunicatie tussen

1. Ik mag haar echte voornaam gebruiken

organisaties, overheden en andere partijen. Een mooi mens werd daar slachtoffer van. Ivon schaamde zich niet voor haar verhaal. Daar zat ik, als freelance journalist, tegenover haar. Zelf stond ik met mijn gezin onder bewindvoering omdat ook wij financieel in de problemen waren gekomen. Op een heel andere manier, maar het voelde wel aardig hetzelfde. Ik besloot om Ivon ook iets van ons verhaal te vertellen. Misschien niet journalistiek verantwoord, maar menselijk gezien was het een schot in de roos. Het werd een mooi gesprek.

Terwijl ik terugreed naar huis spookte onze gezamenlijke slotconclusie door mijn hoofd: ‘Er moet veel meer openheid komen over die schaamte, want het beschadigt mensen tot op het bot en dat is niet nodig.’ Ergens halverwege het ritje tussen Varsseveld en Gendringen viel het kwartje: dit wordt het thema van mijn boek! Voordat ik thuis was werd het idee geboren om een boek te schrijven over alles wat wij de afgelopen jaren als gezin hebben meegemaakt. Over onze schulden, onze tijd onder bewindvoering, maar ook over de ontdekking dat het hebben van schulden niet van invloed hoeft te zijn op je identiteit. Want daar ben ik van overtuigd, hoewel veel mensen dat niet zo ervaren.

Het lukte me gelukkig vrij snel om mijn vrouw en kinderen mee te krijgen in mijn plan. Dat was een belangrijke voorwaarde, want het is per slot van rekening ook hun verhaal; een stukje van hun leven. We hebben afgesproken dat ik hun namen niet noem. Wat ik wel mag vermelden is dat onze kinderen in de periode dat wij onder beschermingsbewind stonden tussen de 17 en 24 jaar oud waren en dat mijn vrouw en ik hen vanaf het begin van onze ‘ellende’ op de hoogte hebben gehouden van de ontwikkelingen. Zij hadden natuurlijk ook direct met de gevolgen te maken. Ik ben er trots op hoe zij met de hele situatie zijn omgegaan, vrijwel zonder gemopper of gedoe. In dit boek vertellen ze er zelf hier en daar wat over.

De derde optelsom bestaat uit alles waarmee een mens te maken kan krijgen bij het in de schuld raken en uit de schuld komen. Toen ik bekendmaakte dat ik dit boek ging schrijven kreeg ik door Jan en alleman onmiddellijk en voortdurend input, ideeën, tips en verhalen aangereikt. Veel wist ik als ervaringsdeskundige natuurlijk zelf ook al.

Daarom dit boek: om deze drie optelsommen samen te bundelen ter inspiratie en bemoediging. Maar ook om meer inzicht en openheid te geven over ‘schulden in Nederland’ en wat dat met mensen doet. Geschreven voor zowel mensen in de schulden als voor mensen die schuldhulpmaatje, coach of bewindvoerder zijn, of die op een andere manier te maken hebben met mensen met schulden. Over het algemeen richt ik me in dit boek tot lezers die in de problemen zitten of dreigen te komen.

Als mij in dit proces één ding duidelijk is geworden, dan is het wel de grote onbekendheid rond dit onderwerp dat zóveel mensen raakt. Er is bijna geen enkel boek over geschreven. Tot nu toe in elk geval. Dankzij een gesprekje tussen twee lotgenoten.

De financiële afgrond in

Donderdag 16 mei 2013 wordt onverwacht een bijzondere dag in mijn leven. Een collega belt mij halverwege de ochtend op. ‘Heb je het al gehoord? Onze werkgever is vanmorgen failliet verklaard!’ Nee, dat heb ik dus niet. Hoewel ik weet dat het er aan zat te komen, heb ik er de afgelopen tijd juist keihard aan meegewerkt om een faillissement te voorkomen. Dat heeft dus geen effect gehad. De deur valt dicht en gaat nooit meer open.

Een bittere ervaring? Misschien wel. Leuk is anders natuurlijk. Maar gelukkig bepaalt mijn werk niet mijn identiteit en daarom stort mijn wereld niet in. Walter blijft gewoon Walter; weliswaar met een wat somberder humeur af en toe, maar ook gewoon positief en vooruitkijkend. Dat kan namelijk best als je wat somber bent. ‘Hoop doet leven’, zegt het spreekwoord toch?

In de tijd die volgt gebeurt er veel in mijn leven. Net als in ons gezin. We hebben op dat moment vier tieners, waarvan er één een hbo-opleiding volgt, twee anderen hun middelbare school afronden en verder zullen gaan studeren en de jongste net aan het voortgezet onderwijs begint. Studeren kost geld, op kamers wonen ook en als ouders gun je je kinderen het beste. We hebben echter niet veel financieel spek op de botten en van een WW-uitkering is nog nooit iemand miljonair geworden.

Zo zakken we steeds verder de financiële afgrond in. Eerst komt de bodem in zicht, vervolgens ben je op de bodem beland en dan blijkt je zelfs nog door die bodem heen te kunnen. We zetten ons enorm in om te voorkomen dat we door deze bodem heen zakken. Ik solliciteer me suf en loop ondertussen na te denken over mijn droom om zelfstandig aan de slag te gaan, maar het risico lijkt te groot. Toch wordt steeds duidelijker wat ik mag gaan doen en zo start ik in oktober 2014 met mijn eigen bedrijf Schrijven en Doen. In dezelfde periode moet ook mijn vrouw wegens bezuinigingen een dag op haar werk inleveren en zijn er intussen drie kinderen naar hartenlust aan het studeren. De geldzorgen nemen met de dag toe.

In het voorjaar van 2016 is de rek eruit. Ik ben er helemaal klaar mee om voortdurend te schuiven met het beetje geld dat er is om dreigende problemen te voorkomen en steeds maar weer om uitstel te vragen bij mensen die – volkomen terecht – geld willen zien voor

de diensten die ze ons leveren. Mijn vrouw en ik besluiten om ons onder bewind te laten plaatsen om zo onze schuldenlast weg te werken. Een stap die we met moeite, maar toch welbewust zetten, omdat we iedereen recht in de ogen willen kunnen kijken. Op 14 juni 2016 melden we ons bij de rechtbank en hebben vanaf dat moment een bewindvoerder die ons bij het verlaten van de rechtbank goedbedoeld probeert te bemoedigen: ‘Er zijn gezinnen waar de problemen nog veel groter zijn.’

Aan het eind van 2018 komt de afronding van onze bewindvoering in zicht. Snel? In elk geval sneller dan verwacht. We hebben een paar meevallers waardoor we in relatief korte tijd de gaten kunnen dichten. Onze bewindvoerder is streng geweest en heeft nog harder het snoeimes in ons huishoudbudget gehanteerd dan dat we zelf al hadden gedaan. Mijn bedrijf begint te draaien en de kinderen studeren af en gaan op eigen benen staan. Het is geweldig om te zien dat er licht gloort aan de horizon. Er wordt hard gespaard om een goede buffer te creëren voor de tijd die gaat komen. We krijgen advies hoe we zelf onze huishouding en mijn bedrijf financieel gezond kunnen houden en waar we op moeten letten.

Terugkijkend op de afgelopen jaren overheerst een dankbaar gevoel. Dankzij ons geloof zijn we nooit in paniek geraakt, want we hebben er altijd op vertrouwd dat God voor ons zorgt en doet wat Hij heeft beloofd. Dat vertrouwen is terecht gebleken. Vertrouwen op en geloven in God betekent niet dat je dan een probleemloos leven krijgt. Dat bewijst ons leven en dat van veel andere christenen om ons heen. Het gaf ons wel de kracht om met de problemen om te gaan en ze te overleven.

Aan de andere kant voelen we dat ‘in de schulden zitten’ je identiteit wel kan beschadigen, wanneer je door de omstandigheden niet

sterk in je schoenen staat. Bijvoorbeeld, als je je minderwaardig gaat voelen ten opzichte van je familie. Als je je kinderen niet kunt laten meedoen met de normale dingen die veel kinderen wel hebben: muzikles, sport, excursies, etc. Als de bijdrage voor de buurtbarbecue eigenlijk boven je leefgeldbudget uitgaat maar je het niet aan de buren durft uit te leggen.

In mijn werk als journalist kom ik regelmatig in gesprek met mensen die zich met armoede en de problematiek daaromheen bezighouden: de burgemeester, wethouders, vertegenwoordigers van organisaties en uiteraard de mensen zelf die in de problemen zitten. De nood is groot, ook in Nederland. Het aantal gezinnen met financiële zorgen wordt niet kleiner maar groter. Bijna niemand durft er over te praten.

Voor mij is dit een van de redenen om dit boek te schrijven. Laten we ons er meer van bewust worden dat lang niet iedereen voelt en ervaart dat het goed gaat met Nederland en dat er nog te vaak kort door de bocht wordt gereageerd door mensen die geen idee hebben hoe het is om met financiële problemen te tobben.

Geen paniek, dit is geen politiek boek. Daar blijf ik zover mogelijk vandaan. Natuurlijk is er een relatie tussen de politiek en de samenleving. Tussen de wetten en regels en de dagelijkse weerbarstige praktijk. En ja, het is hoog tijd dat bestuurders zich echt gaan realiseren hoe de vlag erbij hangt.

Het is wel een boek met een overtuiging. De overtuiging dat er manieren zijn om vrij van schulden te worden en daarbij je identiteit te ontwikkelen. Want vanuit een gezonde identiteit kun je stappen zetten, op weg naar verbetering. Ik haal de kracht voor die stappen uit mijn geloof en daar zal ik in dit boek ook iets over vertellen.

Ik laat aan jou als lezer over wat jij hiermee wilt doen. Mocht ons verhaal je raken, dan lees je in dit boek hoe je hiermee kunt beginnen.

Iemand zei: ‘Armoede is een gevoel.’ Daar heb ik veel over nagedacht. Op de definitie van armoede kun je natuurlijk een hele discussie loslaten. Armoede in Nederland is anders dan armoede in Oeganda. Ik denk dat de stelling klopt: armoede is een gevoel. Dat gevoel kun je voeden of ertegen vechten.

In dit boek haal ik een onderzoek van Arnoud Plantinga aan.² In een interview naar aanleiding van zijn onderzoek naar schulden en schaamte zegt hij: ‘Ben je arm wanneer je een inkomen hebt onder de zoveel euro, of is het belangrijker om te kijken hoe iemand zijn of haar financiële situatie zelf ervaart? Je komt mensen tegen die ‘officieel’ arm zijn, wanneer je naar hun inkomen kijkt, maar zich niet arm voelen. Anderen hebben ogenschijnlijk een redelijk inkomen, maar voelen zich wel arm. Dat kan ontstaan doordat mensen net een armoedeval hebben meegemaakt of doordat ze armer zijn in vergelijking met hun sociale omgeving. Armoede is dus niet alleen iets economisch, van veel of weinig geld hebben. Psychologische factoren spelen ook een rol. Mensen die zich arm voelen hebben het gevoel minder controle te hebben over hun leven. Ze kunnen zich een minder persoon voelen of denken dat anderen op hen neerkijken. Ze schamen zich soms voor hun situatie en hebben het gevoel dat ze hebben gefaald. Dat heeft een grote impact op hun zelfbeeld.’³

Door open en eerlijk te vertellen wat er in ons leven is gebeurd, hoop ik dat er meer begrip ontstaat en er herkenning komt bij mensen die in de schulden zitten of dreigen te komen. Mijn wens is dat je

2. Poor Psychology: Poverty, Shame, and Decision door Arnoud Plantinga, 2018 - 2019

3. <https://universonline.nl/2019/02/07/schaamte-vergroot-de-kans-op-armoede>

mag ontdekken dat ‘schuld’ je identiteit niet hoeft te beïnvloeden. Hopelijk kan ik je wat richting geven zodat jij je leven anders gaat leven, los van materiële schuld.

Hoe je dit boek kunt gebruiken

Dit boek is niet alleen bedoeld om mijn verhaal te vertellen. Dat loopt weliswaar als een rode draad door alle hoofdstukken heen, maar onze situatie is vooral bedoeld ter illustratie.

In de eerste hoofdstukken neem ik je mee in het proces van in de schulden komen tot het moment dat al je schuld is weggedaan. Ik heb voor dit boek met veel mensen gesproken die vanuit hun werk of door hun betrokkenheid bij mensen met financiële zorgen veel praktijkvoorbeelden en waardevolle informatie hebben gegeven. Hoe gaaf is het om daar je voordeel mee te kunnen doen! Iedereen die aan dit boek heeft meegewerkt heeft dezelfde passie als ik: schulden en stille armoede bespreekbaar maken. Aan de schaamte voorbijgaan en ontdekken dat jij – hoe je situatie ook is – een waardevol mens bent.

Er staan ook twee hoofdstukken in dit boek waarin je kunt lezen wat het christelijk geloof zo belangrijk voor mij maakt en welke kracht ik daar in mijn dagelijks leven uit put. Samen met Jezus door het leven gaan is de bron van mijn bestaan en ik wil je helpen ontdekken dat ook jij bij God op het netvlies staat. God belooft in de Bijbel: *Het zal goed met jullie afgelopen, niet slecht. Ik zorg dat er voor jullie een nieuwe tijd komt. Ik zal jullie nieuwe hoop geven.*⁴ Deze twee hoofdstukken zijn als bonus aan dit boek toegevoegd.

4. Jeremia 29:11 (alle bijbelteksten zijn geciteerd vanuit ‘De Bijbel in Gewone taal’ tenzij anders vermeld).

Ik hoop dat je voldoende inspiratie en aanknopingspunten hebt gekregen uit alles wat je hebt gelezen en misschien wel hebt besproken met je schuldhulpverlener.

Het is een boek dat je wil inspireren. Misschien omdat je zelf in de schulden zit of dreigt te komen. Het kan ook zijn dat je je financiële huishouding perfect op orde hebt maar dat je mensen in je omgeving hebt die je graag zou willen helpen. Hoe dan ook, blijven zitten en niets doen is geen optie. In elk geval niet als het onderwerp ‘schulden’ je op de een of andere manier raakt of interesseert.

Over de titel van dit boek

Toen ik bekendmaakte dat ik dit boek ging schrijven en al snel communiceerde wat de titel ging worden, kreeg ik hier verschillende reacties op. Begrijpelijk, want mijn netwerk en vriendenkring bestaat uit mensen die net als ik christelijk zijn, maar ook uit mensen die weinig of helemaal niets met het geloof hebben. Die eerste groep, de christelijke mensen, weten vaak wel waar de titel vandaan komt. De anderen zegt het waarschijnlijk niets. Daarom een kleine toelichting op de titel van dit boek.

De term ‘al mijn schuld is weggedaan’ komt uit een opwekkingslied, een soort modern kerklied. Opwekkingsliederen worden veel gezongen in evangelische kerken en zijn – kort door de bocht – wat eigentijdsder dan traditionele psalmen en gezangen. Elk jaar voegt Stichting Opwekking een aantal nieuwe liederen toe aan de bundel, waaronder ook vertalingen van Engelse liederen.

In het lied ‘Jezus, wat een heerlijke naam’ (opwekking 493) zingen we: ‘Blijdschap en vrede, genade en hoop, al mijn schuld

is weggedaan.’ Als we bij ons in de kerk dit lied zongen, dacht ik vaak: was het maar zover dat dit waar zou zijn. Ik koppelde de zin namelijk aan de ‘financiële schuld’ die we op dat moment hadden. Maar de schuld waar het in dit lied over gaat is geen financiële schuld. Het gaat over de ‘geestelijke’ schuld die wij tegenover God hebben.

*Jesus what a beautiful name,
Son of God, Son of man, Lamb that was slain.
Joy and peace, strength and hope,
Grace that blows all fear away.
Jesus what a beautiful name.*

*Jezus, wat een heerlijke naam,
Menszoon, Zoon van God, Lam op de troon.
Blijdschap en vrede, genade en hoop,
al mijn schuld is weggedaan.
Jezus, wat een heerlijke naam.⁵*

‘Genade die alle angst wegblaast’ werd dus ‘al mijn schuld is weggedaan’. Inderdaad, een bijzonder vrije vertaling. Toch is het welbeschouwd genade als – naast je geestelijke schuld – je financiële schuld is weggedaan. Net zoals mijn geestelijke schuld door genade is weggedaan en ik geen angst meer hoeft te hebben voor God of de dood, zo is ook de aardse schuld weggedaan doordat wij onze schuldeisers konden terugbetalen. Ook daarin was God aanwezig, die ons zegende met arbeid en inkomen waardoor dit mogelijk werd.

Daarom deze titel.

5. Jesus, what a beautiful name | Tekst en muziek: Tanya Riches. Nederlandse tekst: Peter van Essen. Copyright: Hillsongs Australia / Small Stone Media. Opwekking 493.

HOOFDSTUK 1

Schulden en armoede in Nederland: feiten en cijfers

Om een goed beeld te krijgen van de problematiek en het onderwerp van dit boek ontkom ik er niet aan om wat algemene achtergrondinformatie te geven. Bij het verzamelen hiervan is er een soort ‘informatietsunami’ over me heen gekomen. Feiten, cijfers, schrijnende verhalen en onthutsende documentaires; het kwam allemaal binnen. Hoewel ik me voorgenomen heb om dit boek niet teveel een politiek boek te laten worden waarmee ik op de barricades wil gaan, of als een soort Robin Hood wil gaan strijden tegen ‘de rijken’, ben ik gaandeweg het proces wel tot de conclusie gekomen dat we in Nederland met een enorm probleem kampen. Het is de hoogste tijd dat ons systeem van schuldsanering op de schop gaat. Hier wordt al jarenlang door allerlei betrokken instanties over gepraat en geschreven, maar iedereen houdt krampachtig zijn eigen eilandje als basis. Kreten als ‘bruggen bouwen’ en ‘verbindingen leggen’ worden veel gebruikt, maar daar blijft het voorlopig bij. Doe iets! Het materiaal én de mogelijkheden zijn beschikbaar. Wie durft de eerste paal de grond in te slaan?

Waar hebben we het over?

Ben je er klaar voor? Oké dan, hier komen wat nuchtere feiten en cijfers uit rapporten van SchuldHulpMaatje en het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud):

- 32 procent van de Nederlandse huishoudens heeft betalingsachterstanden.
- 10 procent van de Nederlandse huishoudens heeft ernstige betalingsproblemen.
- 5 miljoen Nederlanders hebben geen spaargeld. Zij kunnen geen tegenslagen opvangen of investeren in belangrijke zaken voor de toekomst.
- Ruim een half miljoen huishoudens heeft risicovolle schulden. Dat wil zeggen dat ze rood staan, hun rekeningen niet kunnen betalen of bijvoorbeeld een creditcard-schuld hebben.
- Ongeveer een half miljoen huishoudens heeft problematische schulden. Dit betekent dat zij niet op eigen kracht hun schulden kunnen oplossen.
- In 2017 vroegen 94.200 mensen om schuldhulpverlening bij een hulpverlener met het keurmerk van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK), de brancheorganisatie voor schuldhulpverlening.
- De gemiddelde schuld van deze mensen bedraagt € 43.300,- bij gemiddeld 15 schuldeisers.

Concreet betekenen deze gegevens dat 1 op de 5 huishoudens betalingsproblemen heeft, waarvan de helft in de categorie ‘ernstige betalingsproblemen’ valt. Vooral bij zzp-ers zijn de problemen groot.

Oorzaken?⁶

Er zijn verschillende redenen waardoor je in de schulden kunt komen. Schulden ontstaan door een of meer van de volgende zes oorzaken:

6. De zes redenen waardoor je in de schulden kunt komen zijn afkomstig van:
<https://eerstehulpbijschulden.nl/oorzaken/>

- **Aanpassing**

Je staat op een kruispunt in je leven. Er is een grote verandering in je uitgaven of inkomen. Je bent getrouwd, gescheiden, weduw(e) (naar) of werkloos geworden, arbeidsongeschikt geraakt, je hebt kinderen gekregen of je krijgt opeens extra hoge (zorg) kosten door ziekte. De aanpassing aan deze nieuwe situatie is soms moeilijk of niet snel te realiseren (denk aan verhuizing of het opzeggen van contracten) en er ontstaan schulden.

- **Compensatie**

Je hebt een laag zelfbeeld, stress of negatieve gevoelens. Om je beter te voelen, doe je uitgaven die tijdelijk de pijn verminderen of positieve gevoelens opleveren. Je compenseert als het ware de negatieve dingen met 'beloningen' zoals kleding kopen om je prettiger te voelen of je naar de buitenwereld beter voor te doen dan je voelt.

- **Overbesteding**

Je hebt in principe genoeg geld en inkomsten, maar je hebt meer uitgegeven dan je te besteden hebt of je hebt te veel kredieten afgesloten en bent hierdoor in de financiële problemen gekomen. Je bent in de schulden gekomen doordat je onnodig meer geld hebt uitgegeven dan je ter beschikking had.

- **Overleving**

Als je maandelijkse inkomsten lager zijn dan het bedrag van je vaste uitgaven, zoals huisvesting, energie en water, blijft er geen geld meer over voor voedsel en kleding. Om te kunnen (over)leven moet je geld lenen. Dit zijn overlevingsschulden.

- **Gedrag**

Je hebt voldoende inkomsten, maar door je gedrag kom je niet uit met je geld. Je kunt hierbij denken aan niet goed nadenken over

wat je te besteden hebt, je budget overschatten, maar ook aan zaken waar je aan verslaafd kunt zijn, zoals alcohol, drugs, gokken of aan dingen kopen in het algemeen. De onderliggende problemen die de oorzaak van je gedrag vormen, moeten hierbij aangepakt worden.

- **Overig**

Alle schulden die nog niet eerder genoemd zijn, vallen onder deze categorie. Bijvoorbeeld schulden die ontstaan door:

- Het moeten terugbetalen van uitkeringen of toeslagen.
- Het moeten overbruggen van de lange doorlooptijd voor de aanvraag van een uitkering of toeslag.
- Een tekort aan kennis of vaardigheden: onwetendheid of lichamelijke-, psychische- of verstandelijke beperkingen.
- Een ex-partner die niet draagkrachtig is of niets van zich laat horen, waardoor alle schulden geheel op jou worden verhaald.
- Fraude, fouten, bedrog, valse voorwendselen of misdrijven.

Nog meer feiten, cijfers en weetjes

Ik schreef eerder al dat er een tsunami aan informatie over me heen kwam toen ik begon met het schrijven van dit boek. Zo las ik veel ambtelijke taal in dikke rapporten, maar werd ik ook geconfronteerd met eenvoudige en verhelderende factsheets (beknopte overzichten van relevante gegevens) en infographics (illustraties met relevante informatie), die in één oogopslag zichtbaar maakten wat er in die dikke rapporten stond. Een kleine bloemlezing aan feiten, weetjes en cijfers:

- 2,6 miljoen huishoudens komen moeilijk rond.
- 190.000 huishoudens met ernstige betalingsproblemen krijgen geen hulp bij het oplossen van hun problemen.

- 1,1 miljoen huishoudens (16 procent van het totaal) staat maandelijks of voortdurend rood. Positief nieuws: een groeiende groep Nederlanders staat nooit rood (in 2015 was dat 50 procent, nu is dat 61 procent).⁷
- In de eerste helft van 2019 was het aantal gezinnen dat gebruikmaakt van een voedselbank fors gestegen. Vergeleken met dezelfde periode in het jaar ervoor hebben 8 procent meer gezinnen hulp gezocht.⁸

Wat is armoede?

Het is goed om aan het begin van dit boek te omschrijven wat ik bedoel met het begrip ‘armoede’. Ik kwam op de website van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een heldere omschrijving tegen:⁹

‘Mensen zijn arm wanneer ze gedurende langere tijd niet de middelen hebben om te kunnen beschikken over de goederen en voorzieningen die in hun samenleving als minimaal noodzakelijk gelden.

Onvoldoende middelen

Armoede is te weinig financiële mogelijkheden hebben om de minimaal noodzakelijke goederen en voorzieningen te bekostigen. Iemand is arm wanneer hij onvoldoende inkomen heeft voor bijvoorbeeld voeding of een goede woning. Hij is niet arm als hij wel voldoende inkomen heeft, maar dat aan iets anders uitgeeft.

7. Bron: Nibud onderzoek ‘financiële problemen, geldzaken in de praktijk 2018-2019 deel 1’

8. Bron: Nu.nl 20 augustus 2019

9. Hoff, S. en B. van Hulst (2018). Wat is armoede? In: Armoede in kaart: 2018. Geraadpleegd op 9 oktober 2019 via <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaat2018/wat-is-armoede>.

Noodzakelijke goederen en voorzieningen

Het SCP baseert de armoedegrens op een lijst met minimaal noodzakelijke goederen en voorzieningen, met de bijbehorende prijzen. Het Nibud maakte die lijst op basis van wetenschappelijk onderzoek en meningen van deskundigen. De genoemde prijzen van de goederen en voorzieningen vormen samen het minimaal noodzakelijke budget om in het levensonderhoud te voorzien.

Armoede is afhankelijk van tijd en plaats

Wanneer is iemand arm? Volgens de definitie hangt dat af van wat in de eigen samenleving als minimaal noodzakelijk geldt. Dit betekent dat armoede in Nederland niet te vergelijken is met armoede in landen waar hongersnood en droogte heersen. Ook is armoede in het Nederland van nu anders dan armoede in het Nederland van net na de Tweede Wereldoorlog. De huidige maatschappij verschilt immers van die van toen. Toen waren er heel andere normen voor minimaal noodzakelijke uitgaven.

Langere tijd

Armoede verwijst naar een situatie die al langere tijd voortduurt. Iemand die een keer een maand weinig inkomen heeft, telt niet als 'arm'. Armoede wordt gemeten op basis van het jaarinkomen: iemand is arm als het jaarinkomen onder de armoedegrens uitkomt. Het inkomen kan dus een deel van het jaar hoger zijn dan de armoedegrens.

Armoede op persoonsniveau

Armoede kan het best worden vastgesteld door het aantal personen in een huishouden met een inkomen onder de armoedegrens te tellen. Want armoede treft meer mensen wanneer er sprake is van een gezin met kinderen dan wanneer iemand alleen woont.'

Armoedegrens

In Nederland is sprake van armoede als mensen niet genoeg geld hebben voor basisbehoeften, ontspanning en sociale participatie zoals het lid zijn van een (sport)vereniging. Mensen die onder het zogeheten niet-veel-maar-toereikendbudget (nvmt)¹⁰ vallen, hebben volgens het SCP dus te maken met armoede. Het budget voor een alleenstaande bedraagt per maand 1135 euro. Voor een stel zonder kinderen is dat 1555 euro en voor stellen met één kind 1850 euro.¹¹ Ziezo! Dat hebben we dan in elk geval even helder gedefinieerd. Hierna noem ik nog wat andere zaken waarmee ik het basisraamwerk over schulden en armoede neerzet. Daarna neem ik je mee in het hele traject van ‘in de schuld-uit de schuld’. Dit is het meest ‘zakelijke’ deel, de rest is waarschijnlijk leuker om te lezen.

Kerken en de schuldenproblematiek

Intussen heb je een beeld gekregen van de problematiek waar het in dit boek over gaat. Voortdurend verschijnen er berichten in de media waarin wordt gemeld dat steeds meer mensen in Nederland in de ‘gevaarzone’ komen. Twee op de vijf gezinnen inmiddels. Omdat ik wel wat heb met de kerk, realiseerde ik me dat ook daar dus gezinnen zijn die met deze problematiek te maken hebben.

10. Het basisbehoeftenbudget omvat de minimale uitgaven van een zelfstandig huishouden aan onvermijdbare, basale zaken als voedsel, kleding en wonen. Ook de uitgaven aan andere moeilijk te vermijden posten, zoals verzekeringen en persoonlijke verzorging, zijn meegeteld. Het niet-veel-maar-toereikendbudget is iets ruimer. Dat houdt ook rekening met de minimale kosten van ontspanning en sociale participatie, bijvoorbeeld een korte vakantie of het lidmaatschap van een sport- of hobbyclub. Deze uitgaven zijn niet strikt noodzakelijk, maar veel mensen beschouwen ze wel als zeer wenselijk. Het niet-veel-maar-toereikendbudget is nog steeds bescheiden. Luxegoederen, zoals een auto, ontbreken. Bron: <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2018/waar-ligt-de-armoedegrens/>

11. Bron: www.ad.nl/economie/scp-steeds-minder-mensen-leven-in-armoede-in-nederland-a20df0c3/

**Verder lezen? Dit boek is verkrijgbaar
via de webshop op www.tripleboeken.nl
en in de (christelijke) boekhandel.**

Zie ook onze andere uitgaven op de website.

Al mijn schuld is weggedaan | Walter Hobelman
Paperback | 248 pagina's | ISBN 978-90-830278-3-8 | € 15,-

**TRIPLE
BOEKEN**

DICHTBIJ • INSPIREREND • RAAK